

תנועת הקיבוץ הדתי

כ' אב, תשע"א, 20.8.2011

גיליון מס' 272

פרשת עקב

ממצרים והמדבר לארץ ישראל- זכור! אל תשכח!

מאת שרה עברון, קיבוץ סעד

פרשת עקב היא המשך נאום הפרדה של משה מעם ישראל, נאום שנישא בשבועות האחרונים לחייו. במרכזו של הנאום עומדת רשימה גדולה של מצוות מעשיות, שהמבוא להן הוא שילוב של סיפור ההיסטוריה המשותפת למשה, לעם ולקב"ה במדבר, ביחד עם הטפת מוסר ברורה. פרשת עקב היא קטע מהנאום, והיא מכילה בין השאר את סיפור חטא העגל והלווחות השניים. בשני מקומות במהלך הפרשה מספר משה לעם את שבחי הארץ אותה הם עתידים לנחול. בשני המקומות מוצגת ארץ ישראל כניגוד של מקום אחר, בתחילת הפרשה היא מנוגדת למדבר בו הם הלכו ארבעים שנה, ובסופה היא מנוגדת לארץ מצרים השופעת מים וכל טוב. בשני המקרים ארץ ישראל עדיפה, ובשני המקרים הישיבה בה אינה דבר מובן מאליה, או מובטח בכל מחיר, להיפך, הישיבה בה היא על תנאי ותלויה בעמידה בברית ובהתחייבות כלפי האל.

וכך נאמרים הדברים בלשון הכתוב בפרק ח' בספר דברים:

המדבר - ב וזכרת את-כל-הדרך אשר הולכת יהוה אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את-אשר בלבבך התשמר (מצותו) [מצותיו] אם-לא: **ג** ויענך וירעבך ויאכלך את-המן אשר לא-ידעת ולא ידעון אבתך למען הודיעך כי לא על-הלחם לבדו יחיה האדם כי על-כל-מוצא פי-יהוה יחיה האדם: **ד** שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה: **ה** וידעת עם-לבבך כי כאשר ייסר איש את-בנו יהוה אלהיך מיסרך: **הארץ - ו** ושמרת את-מצות יהוה אלהיך ללכת בדרךיו וליראה אתו: **ז** כי יהוה אלהיך מביאך אל-ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: **ח** ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ-זית שמן ודבש: **ט** ארץ אשר לא במספנת תאכל-בה לחם לא-תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת: **י** ואכלת ושבעת וברכת את-יהוה אלהיך על-הארץ הטובה אשר נתן-לך

המדבר הוא מקום קשה, מקום בו עומד האדם למבחן, "למען נסותו", למען בניית אמונתו – הישמור את המצוות? היאמין שהאלוהים שומר עליו? זהו מקום רעב וצמא, מקום בו אפשר להתקיים רק בזכות ניסים... "על כל פי מוצא ה". מקום בו אוכלים מן מן השמים במקום לחם, מקום בו לא בלו הבגדים, ולא אבדה יכולת ההליכה של העם, כל עוד נמשך תהליך חינוכו. "כאשר ייסר איש את בנו" זוהי תמצית הקשר הבונה בין עם לאלוהיו במסע במדבר.

אבל המדבר אינו מקום לחיים תמידיים. בסופו של המסע הניסי והמופלא והנורא מחכה **ארץ מיוחדת**. בפסוקים הבאים הנקראים כמעט כשירה, מופיעה שבע פעמים המילה: ארץ. והארץ הזו טובה, ושופעת מים, ולחם (בניגוד למדבר), ופירות. מפסוקים אלה למדנו את שבעת המינים. כל מה שנדרש הוא לזכור בזכות מי הגענו לארץ הזאת, ובאיזו זכות נישאר בה...
כל כך מעט!
כל כך הרבה!...

הפרק ממשיך ומזהיר מהתהליך האנושי בו ישכח העם את מה שהוא אמור לזכור. שתי מלים מנחות מוזכרות לאורך הפרשה – זכור! אל תשכח! וכך מתוארים הדברים שוב, תוך הדגשת המימד הקשה והנורא של המדבר:

השמר לך **פן-תשכח** את-יהוה אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום: **יב** פן-תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת: **יג** ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה-לך וכל אשר-לך ירבה: **יד** ורם לבבך ושכחת את-יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: **טו** המוליקך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין-מים המוציא לך מים מצור החלמיש: **טז** המאכלך מן במדבר אשר לא-ידעון אבתך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך: **יז** ואמרת בלבבך פחי ועצם ידי עשה לי את-החיל הזה: **יח** וזכרת את-יהוה אלהיך

כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את-בריתו אשר-נשבע לאבתך כיום הזה: **ט** והיה אם-שכח תשכח את-יהוה אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחווית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון: **כ** כגוים אשר יהוה מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקול יהוה אלהיכם:

המדבר מתואר כאן במלים קשות: גדול, נורא, מקומם של הנחש, השרף והעקרב, ושוב מודגשת ההשגחה הניסית על ההולכים בו, השותים מים מהצור, ואוכלים מן. לשון האזהרה מפני שכחת כל הטובות הללו, משמשת עד היום את יודעי השפה המקראית: **ואמרת בלבבך פחי ועצם ידי עשה לי את-החיל הזה:**

ההיבריס, הגאווה העצמית הממלאת את נפשו של כל מי שהצליח, עלולה לפתותו לשכוח בזכות מי ולמה הצליח. אלה שישכחו – יענשו.

בהמשך הפרשה ישנו תיאור נוסף של הארץ המיוחדת הזו: **ושמרתם את-כל-המצוה אשר אנכי מצוה היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את-הארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה: ט** ולמען תאריכו ימים על-האדמה אשר נשבע יהוה לאבתכם לתת להם ולזרעם (דברים י"א) **ארץ זבת חלב ודבש: י** כי הארץ אשר אתה בא-שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את-זרעך והשקית בגלגל כגן הירק: **יא** והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה-מים: **יב** ארץ אשר-יהוה אלהיך דרש אתה תמיד עיני יהוה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה:

גם בקטע הזה ארץ ישראל מונגדת לארץ אחרת (והמילה ארץ שוב מופיעה בו 7 פעמים), אך הפעם, לא ארץ נוראה היא הארץ המנוגדת, אלא ארץ השפע – מצרים. ארץ ישראל היא אומנם **ארץ זבת חלב ודבש**, אבל אין זה ביטוי רק לשפע אלא גם לתלות הגדולה. ארץ ישראל אינה ארץ שמשקים אותה ברגלים (בהם השתמשו לפתיחת הסכרים מהנילוס), היא תלויה בגשם. בארץ ישראל אין נהר גדול, עיני החקלאים בה נשואות לשמים: היבוא הגשם בעיתו? היספיק? זוהי ארץ הרים ובקעות, ועיני ה' בה תמיד. הוא משגיח ושומר, וגם מעניש. מי שחי בה, מחקלאות, כפי שחיו אבותינו, זוכה למתנה כפולה- גם לחיות בארץ זבת חלב ודבש, וגם לשאת עיניים תמיד לשמים, ולזכור מי נותן או עוצר את הגשמים, ולהתפלל עליהם.

בימים בהם הקשר לארץ ישראל כפשוטה, ארץ פיזית אותה מעבדים חקלאים בעבודה יומיומית מתמשכת, אינו מובן מאליו.

בימים בהם החקלאות, הציונות וההתיישבות אינן אידיאל נישא בראש חוצות – נזכור זאת אנחנו! נשמיע בחוצות הערים ברחבי הארץ כי השפע, החלב והדבש, אינו נחלת הרבים, כי ההישגים כאן אינם בזכות כוחנו ועוצם ידינו, ואינם מובנים מאליהם, ונזכור לשם מה חזרנו לארץ הזאת אחרי אלפיים שנות גלות.

שרה עברון, חברת קיבוץ סעד, מנהלת בית הספר העל יסודי בקבוצת יבנה, מורה לתנ"ך.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039